

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการแสวงหาการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อมาทำงานเมืองของแรงงานต่างถิ่นในจังหวัดชลบุรี” เป็นการศึกษาในเชิงวัฒนธรรมศึกษา โดยกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาเป็น แรงงานที่ย้ายมาจากจังหวัดอื่น ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การนำเสนอข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการศึกษา

เป็นการศึกษาในเชิงวัฒนธรรมศึกษา โดยเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบด้านต่างๆ ของสภาพสังคม วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานขณะที่อยู่ในชุมชนเดิม ที่จะมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อความปรารถนาพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูล และการตัดสินใจในการมาทำงานในเมืองของแรงงานต่างถิ่น

2. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลหลัก 2 ประเภท ได้แก่

2.1 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ถือเป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้น ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากสำนักจัดหางานจังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล และแรงงานต่างถิ่นอาวุโส

2.2 แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ถือเป็นแหล่งข้อมูลชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ วารสาร เอกสาร การสอน ตำราวิชาการ เอกสารประกอบการสัมมนา และบทความต่างๆ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสารและการมาทำงานต่างถิ่น ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ได้มาจากการค้นคว้าจากห้องสมุดต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัย การวิเคราะห์ และเขียนงานวิจัย

3. กลุ่มตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในงานวิจัยนี้มีขนาดเท่ากับ 30 คน ทั้งนี้โดยพิจารณาจากข้อจำกัดของตัวผู้วิจัยเองในด้านทุนทรัพย์ กำลังแรงงาน และระยะเวลา แต่อย่างไรก็ตามขนาดตัวอย่างดังกล่าวก็มีจำนวนมากพอสำหรับการนำมาเป็นตัวอย่างในลักษณะเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของเรื่องที่กำลังศึกษา

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ได้นำความรู้ที่ได้จากการสำรวจเบื้องต้นมาประกอบการพิจารณา โดยได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างไว้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ ความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรในเรื่องที่กำลังศึกษา เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพที่เกิดขึ้นจริง

หลังจากกำหนดแนวทางในการคัดเลือกแล้ว จึงได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดไว้ว่าต้องเป็นแรงงานต่างถิ่นที่ปัจจุบันทำงานอยู่ในสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี และทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ กัน เช่น เป็นแม่บ้าน เป็นยามรักษาความปลอดภัย เป็นเจ้าหน้าที่ของบริษัท เป็นคนงานในโรงงาน และมาจากภาคต่าง ๆ หรือจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย จากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จำนวน 30 คน ได้แบ่งสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งแยกเป็นสัดส่วนระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ในสัดส่วน 70 : 30 ซึ่งทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างเพศหญิง 21 คน และเพศชาย 9 คน จากนั้นจึงได้นำกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเพศมาแบ่งตามวุฒิการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 : แสดงวุฒิการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

วุฒิการศึกษา	หญิง	ชาย
ประถมศึกษา	12 คน	5 คน
มัธยมศึกษา	7 คน	2 คน
อนุปริญญา/ปวส.	1 คน	1 คน
ปริญญาตรี	1 คน	1 คน
รวม	21 คน	9 คน

เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างในลักษณะข้างต้นมีดังนี้

- สาเหตุที่เลือกกลุ่มตัวอย่างจากสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากพิจารณาจากโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากตัวผู้วิจัยเองมีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดชลบุรี ทำงานด้านบริหารงานบุคคลในจังหวัดชลบุรี ทำให้มีโอกาสในการเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี โดยขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการต่างๆ ได้ และเหตุผลอีกประการที่เลือกจังหวัดชลบุรี เพราะชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีลักษณะเป็นเมือง

ใหญ่โดยถูกจัดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ที่มีความเจริญด้านต่างๆ อย่างมากทั้งในด้านการคมนาคม เศรษฐกิจการค้า และด้านอื่นๆ การที่ชลบุรีเป็นเมืองใหญ่ที่มีความเจริญและเป็นเมืองอุตสาหกรรมทำให้มีแรงงานจากต่างถิ่นเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรีมาก เป็นแรงงานที่มาจากทุกภูมิภาค มีความรู้ในระดับต่างๆ กัน และนับวันจำนวนแรงงานที่เข้ามาทำงานในชลบุรีก็มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ดังนั้น แรงงานต่างถิ่นกลุ่มตัวอย่างที่เลือกศึกษาในจังหวัดชลบุรีจึงจะนำไปใช้เป็นตัวแทนของแรงงานที่การเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดอื่นๆ ได้

การเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มีสัดส่วนของแรงงานเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดชลบุรี เป็นโรงงานประเภทที่ใช้แรงงานไร้ฝีมือทำงานในขบวนการผลิต เช่น โรงงานทอผ้า สิ่งทอ โรงงานรองเท้า โรงงานประเภทผลิตชิ้นส่วนหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โรงงานเหล่านี้จะใช้เพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า สัดส่วนของแรงงานเพศหญิงต่อเพศชาย จะอยู่ในอัตราส่วน 70:30 จึงได้ใช้สัดส่วนดังกล่าวเป็นฐานในการกำหนด

การกำหนดสัดส่วนตามวุฒิการศึกษา สืบเนื่องมาจากความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานไร้ฝีมือ ที่มีวุฒิการศึกษาต่ำมากกว่าผู้ที่มีวุฒิการศึกษาสูง ซึ่งจากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่าโรงงานโดยเฉลี่ยจะมีสัดส่วนของการใช้แรงงานในวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาประมาณ 70% ระดับมัธยมศึกษา 15% ระดับ อนุปริญญา ประมาณ 10% และระดับปริญญาตรีประมาณ 5% ดังนั้นจึงใช้เกณฑ์ดังกล่าวเป็นฐานในการกำหนดในการศึกษารังนี้

นอกจากจะกำหนดตามปัจจัยหลักข้างต้นแล้วได้พยายามที่จะเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายในด้านงานในหน้าที่ความรับผิดชอบ และภูมิสำเนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงได้

4. การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เพื่อประกอบการสัมภาษณ์แบบบันทึกเสียง และบันทึกย่อสั้น ๆ ขณะทำการสัมภาษณ์ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับแรงงานที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบคำถามและคำตอบและเป็นการเรียนรู้วิธีการสร้างคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงกับเป้าหมายในการวิจัย หลังจากทดสอบแล้วก็นำแบบสัมภาษณ์มาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและทดสอบซ้ำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจโดยการทดสอบ

แต่ละครั้งจะทดสอบกับบุคคลอย่างน้อย 3 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ใจว่าแบบสัมภาษณ์นั้นควรปรับปรุงส่วนใดบ้าง

4.2 วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล กำหนดจากพื้นฐาน 2 ประการ คือความพร้อมของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล และแนวทางการเก็บข้อมูลตามที่กำหนดไว้

แนวทางการเก็บข้อมูลที่กำหนดไว้เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งอุปสรรคสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ 1. การพูดคุยโดยปราศจากแนวทางที่แน่นอนอาจทำให้หลงประเด็น และได้เนื้อหาข้อมูลที่ต้องการไม่ครบถ้วน และ 2. การใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ที่นานซึ่งจะมีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นจึงใช้วิธีในการทำงาน ดังนี้

4.2.1 กำหนดประเด็นและคำถามสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและชัดเจน

4.2.2 สร้างความสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเตรียมความพร้อม

เมื่อได้กำหนดแนวทาง แล้วจึงเก็บข้อมูลเป็นขั้นตอนดังนี้

- นัดวันและเวลาสัมภาษณ์

- ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกย่อสั้น ๆ เพื่อเป็นการช่วยทบทวนคำตอบ หรือเรื่องที่กำลังพูดคุยกัน

- สร้างความสัมพันธ์ต่อไป เพื่อป้องกันในกรณีตกหล่น จะได้สามารถกลับไปเก็บข้อมูลได้

5. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤศจิกายน 2539 สาเหตุที่ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลที่ยาวนาน เนื่องจากต้องรอคอยเวลาว่างของกลุ่มตัวอย่าง ต้องว่างจากงานประจำ จากการทำงานล่วงเวลา หรือจากภาระกิจอื่นๆ ประกอบกับเวลาว่างของกลุ่มตัวอย่างและของตัวผู้วิจัยเองที่ไม่ค่อยตรงกัน เนื่องจากเป็นผู้ใช้แรงงานที่ต้องทำงานด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย จึงหาเวลาและโอกาสในการพบกันด้วยความยากลำบากยิ่ง ประกอบกับการสัมภาษณ์ที่ยาวนานบางครั้งใช้เวลาถึง 3-4 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละราย ทั้งในด้านความเข้าใจคำถาม การตอบคำถามอย่างตรงประเด็น การระบายความรู้สึก หรือการพูดคุยออกนอกเรื่องที่วิจัยในบางครั้ง

6. การจำแนกข้อมูล

ข้อมูลภาคสนาม

หลังจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ก็นำข้อมูลมาถอดเทปบันทึกเสียง จากนั้นจึงเอาข้อมูลมาเรียบเรียงตามหมวดหมู่ และเลือกเอาประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยเทียบเคียงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาตลอดเวลา

ข้อมูลเอกสาร

ได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร มาใช้ในการอ้างอิงและเป็นแนวทางในการศึกษาในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลชั้นรองอื่นๆ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จะนำมาถอดเทปและจดบันทึกไว้ และนำมาใช้ในการอ้างอิงและการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

7. การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล จะนำเสนอในรูปแบบของการพรรณาประกอบตารางและข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพชีวิตที่แท้จริงของแรงงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย